FEIXISME I NACIONAL-POPULISME

Abans de la primavera arriba l'hivern

Ece Temelkuran

El president turc, Erdoğan, durant un discurs a la reunió del grup parlamentari del seu partit, l'11 de març de 2020. Fotografia: Partit de la Justícia i el Desenvolupament / AKP

En Jim Morrison tenia raó: "la gent és estranya quan tu ets un estrany". I les coses encara es tornen més estranyes quan, de cop i volta, un desconegut es materialitza davant teu i et diu que una cosa terrible s'està acostant. La manera més raonable de tractar amb un ximple com aquest és somriure amb compassió, fer veure que te l'escoltes i després dir educadament: "gràcies i adéu". I només quan ja ha marxat pots posar els ulls en blanc i deixar anar una rialleta. Segurament, això és el que va passar el 2019 quan vaig acabar la gira del meu llibre en què vaig fer xerrades a universitats com Stanford, Columbia, Seattle i Oxford, entre d'altres. Explicava a la gent que una nova i difusa forma de feixisme està a punt d'arribar, primer a Europa i més endavant als Estats Units, i que és una qüestió molt més gran i que va més enllà de Trump o els de la seva espècie. I ho advertia amb to precipitat, no perquè tingui devoció per a les democràcies occidentals, precisament, sinó perquè creia que cal que ens unim, de manera solidària i urgent, contra aquesta nova mena

de feixisme amorf. Podia semblar que no era el moment adequat per parlar-ne, però ara que les eleccions nord-americanes són a tocar i que les intencions de Boris Johnson han quedat clares, no paro de veure articles d'opinió en mitjans internacionals que troben consol en el fet que els Estats Units i el Regne Unit encara no estan tan malament com Turquia. Però quan es menciona constantment un règim oficialment autocràtic per expressar la gravetat d'una situació, sens dubte vol dir que el problema ja se'ls ha escapat de les mans.

> Després d'haver observat el mètode perfecte de l'ascens de l'autoritarisme a Turquia durant més d'una dècada, entre el 2016 i el 2019 vaig comparar uns desenvolupaments polítics similars en diversos països europeus i als Estats Units

Després d'haver observat el mètode perfecte de l'ascens de l'autoritarisme a Turquia durant més d'una dècada, entre el 2016 i el 2019 vaig comparar uns desenvolupaments polítics similars en diversos països europeus i als Estats Units. En països on el populisme de dretes estava a l'alça, la gent, creient que era un cas exclusiu del seu país, va patir les mateixes commocions embogidores i paralitzants que havia experimentat Turquia una dècada enrere. Els països eren evidentment diferents entre si però, aparentment, la gent com jo estàvem perdent el nostre país d'una manera no tan diferent: contemplàvem el deteriorament moral i polític amb estupefacció i confusió. Entendre la bogeria és l'única manera de fer-hi front, vaig pensar. Així que vaig desembrollar el caos que regnava a la política mundial per esbrinar quina lògica hi havia darrere. Estava convençuda que desmuntar la màquina política per veure com funciona era l'única manera de rebobinar, amb l'ajuda de l'oposició mundial. Però entendre en solitud és, probablement, la tragèdia humana més gran que existeix. Per aquest motiu vaig emprendre, com si fos un circ de mala mort, una gira mundial del llibre *Cómo perder un país: Los siete pasos que van de la democracia a la dictadura*.

Una onada global d'autoritarisme

En poques paraules, el llibre diu: "potser tens una democràcia madura i unes institucions aparentment fortes, però aquest procés pel qual estem passant no és un deliri passatger al qual el país és immune. L'onada global d'autoritarisme és l'última línia de defensa d'un neoliberalisme desgastat i, tard o d'hora, es tornarà més despietat i demencial per tal de mantenir unit aquest despietat sistema. Per aquest motiu, hem de treballar conjuntament en solidaritat universal per fer front a aquesta catàstrofe". Jo volia que els pobles occidentals se saltessin el període en què es perd el temps rient, fent burla o mostrant-se confós, i que se situessin al punt on t'adones que és un problema que només es pot resoldre mitjançant la unió internacional de l'oposició.

No va ser un accident polític ni una conspiració russa el que va donar als americans i als britànics uns governs de pa sucat amb oli, sinó una qüestió global que sorgeix de la pitjor

crisi que mai ha patit el capitalisme. El fang polític i moral que estem combatent avui en dia ens el va regalar l'allau neoliberal dels anys vuitanta. El que necessitem és un nou acord mundial, un nou contracte social. Aquells que pensen i escriuen llibres repetint que un cop Trump o Johnson hagin marxat el problema desapareixerà, estan simplement equivocats. A hores d'ara, hauria de ser clar com l'aigua que la democràcia no pot sobreviure sense la justícia social. El 2020, afortunadament, milions de ciutadans de països occidentals ho van entendre i, contra tot pronòstic, van donar suport a líders polítics com Bernie Sanders o Jeremy Corbyn, a qui l'oposició que forma part de l'establishment havia apartat de la carrera política. Així doncs, avui en dia podem reconèixer i identificar un altre patró a la política mundial: tant els autoritaris com els seus oponents estan actuant exactament de la mateixa manera; una via que és, simplement, l'equivocada.

En els països on la nova forma de feixisme entra a l'escenari principal de la política, l'oposició i les forces democràtiques del país es troben en una posició contradictòria. Com que l'establishment polític actual se sent amenaçat pels implacables autòcrates, l'oposició es veu forçada a jugar dos papers de manera simultània: protegir la ja corrupta classe política i prometre que la millorarà mentre intenta marcar les diferències entre el seu discurs i el del populisme antiestablishment de dretes. Però protegir l'establishment i els seus dirigents actuals mentre s'està a l'oposició és, pràcticament, anar contra les lleis de la lògica. En tots aquells països on el discurs antiestablishment està en auge, les promeses de l'oposició progressista han començat a sonar, de sobte, massa suaus. L'oposició que forma part de l'establishment, i de vegades fins i tot els progressistes que no en formen part, divideixen el seu discurs polític en dos vectors oposats: hi estan a favor i en contra, tot alhora. En països on es pateix la força destructiva del populisme de dretes, protegir l'establishment comença a semblar prioritari. Per aquest motiu, l'oposició decideix donar suport a l'"opció més raonable". En el cas americà, és Biden; i a França es van escudar darrere de Macron. Nosaltres vam tenir el nostre Biden, a Turquia. I creieu-me quan us dic que tots els països que han tingut un Trump van ser tan brillants com els demòcrates americans o els progressistes francesos per inventar-se un Biden o un Macron propi. El pànic que es respira a l'ambient no permet triar l'opció que realment mobilitza el poble cap a un nou acord legítim, que probablement desgavellaria l'oposició tant com feriria el populisme de dretes. No cal dir que substituir Bernies per Bidens mai ha funcionat a llarg termini a cap dels països que han passat per la mateixa calamitat política. Com que el problema és un error sistèmic, de seguida queda clar que l'emergent atmosfera política amb els moviments feixistes i progressistes continuarà regnant encara que l'establishment guanyi i pugui governar, amb l'opció més raonable, per fortificar el ja malmès castell del sistema. Durant aquest dolorós període en què neix el nou sistema, hi ha un altre patró global que, no se sap com, acaba beneficiant les inclinacions autoritàries.

> L'onada global d'autoritarisme i el fang polític i moral que estem combatent avui és l'última línia de defensa d'un neoliberalisme desgastat que es tornarà més despietat i demencial. El que necessitem és un nou acord mundial, un nou contracte social. La democràcia no pot sobreviure sense la justícia social

El meu germà és director de cinema i viu als Estats Units, a Atlanta. Sovint discutim sobre per què les esquerres expressen el seu odi cap a l'oposició, que forma part de l'establishment, més que cap al feixisme. És de bojos veure com passa exactament igual tant als Estats Units com a Turquia. El cas britànic no és diferent. Encara que parlin llengües diferents, la semblança en el vocabulari que s'utilitza per expressar l'odi cap a l'oposició progressista crida molt l'atenció. I el nihilisme que es genera a causa del discurs de l'odi ha apaivagat, i continua apaivagant, els ànims en aquests països. No estic advertint l'esquerra americana o britànica perquè deixin de criticar els demòcrates o el partit laborista, sinó que els demano que reconeguin l'entusiasme que compartim a l'hora de malparlar sobre l'oposició. És millor ser conscients que aquest estrany plaer que sentim quan donem un bon cop a l'oposició de l'establishment té una mica d'automenyspreu derivat del derrotisme. Aquest clima polític i emocional no fa res més que propiciar l'autodestrucció. Sé que no hi ha paraules que puguin esvair el nihilisme i la reticència que l'esquerra està patint en aquests moments. Hem deixat enrere l'època en què les masses creien en les paraules. El que de debò pot activar la matèria humana que portem a dins és l'acció política. *Fer* és l'únic remei per a les nostres decepcions i pors. Potser l'acció no funciona sempre, però és l'única manera que la humanitat coneix per acabar amb aquesta inèrcia malaltissa. I ara, malgrat el fet que estem en el pitjor dels moments, les masses saben i demostren que entenen aquest fet.

Entendre i actuar

Després d'haver sigut la Cassandra de la geopolítica durant una estona, aquí us deixo un bocí de compassió de la Mary Poppins: tot això que estem vivint de manera global, tant a la política com a la natura, sobrepassa els límits d'allò que podíem arribar a imaginar sobre el món i la humanitat. Sentir ràbia, odi i una tremenda decepció és natural. No obstant això, expressar aquestes emocions des dels marges de l'establishment polític difícilment es pot considerar una acció política. Entendre i actuar. Ens hem vist obligats a separar aquests dos aspectes de la política durant prou temps i ja ha arribat l'hora d'adonar-nos que són dues accions orgànicament entrellaçades i inseparables. Fins on jo puc entendre, als carrers d'arreu del món, cada cop hi ha més i més gent que té clara aquesta realitat. Hi ha un moviment que està madurant entre la població. No es tracta del famós "fantasma que recorre Europa" de què parlava Marx. Aquest esperit que ens sobrevola encara no té nom ni rumb, tot i que és més gran i temerari. El moviment *Black Lives Matter* als Estats Units i les protestes a Hongria han estat les accions pioneres d'aquest "fantasma". Tots i cadascun de nosaltres ens hem de prendre aquestes accions molt seriosament, no només perquè relaten la veritat de la nostra època, sinó també perquè s'han dut a terme arriscant-se a una mort per asfíxia, també coneguda com a COVID-19. En un moment en què sortir al carrer i apropar-se a altres éssers humans suposava arriscar la vida, milions de persones no van dubtar ni un segon a assumir el risc, i això vol dir alguna cosa. Aquesta mena d'energia política no pot, i potser no hauria de, limitar-se a formar part de l'oposició convencional.

Ens espera un hivern estrany. Sens dubte serà l'hivern del nostre descontentament. La pobresa i la fam seran els aspectes que encapçalaran la llista dels problemes mundials. Tant els règims autoritaris i pomposos com les oposicions "raonables" que formen part de

l'establishment hauran de passar l'examen de la crisi econòmica més gran que els humans han vist en l'era moderna. No hi haurà consol per a tanta fúria. Serem testimonis del naixement dels nous i de la mort dels vells, i no serà agradable. Però com he dit abans, només l'enteniment i l'acció, i la seva unitat inseparable, ens ajudaran a sobreviure aquest maleït hivern. Segur que la primavera apareixerà al final del túnel, però de ben segur que caldrà que tots posem tota l'atenció i esforç en fer que aquest hivern passi, i que passi humanament. Des d'aquí una estranya parlant-vos d'aquests horribles fets. Espero que els considereu obsequis provinents del futur i no pronòstics de malastrugança.

Ece Temelkuran

Ece Temelkuran és periodista, columnista i escriptora. És autora del llibre *How to Lose a Country: The 7 Steps from Democracy to Dictatorship* (2019), publicat en castellà per l'editorial Anagrama (*Cómo perder un país. Los siete pasos que van de la democracia a la dictadura*); un manual de resistència contra feixismes, populismes, nacionalismes i temptacions dictatorials dels governs en el qual fa una anàlisi dels passos que porten un país de la democràcia a la dictadura *de facto*. Temelkuran va ser acomiadada del mitjà de comunicació turc on treballava, Habertürk, pels seus articles crítics amb el govern, i ha sigut reconeguda dues vegades com la columnista política més llegida de Turquia. Els seus articles han aparegut en mitjans com The New York Times, The Guardian, Le Monde Diplomatique o Der Spiegel, entre d'altres, i ha escrit una dotzena de llibres. L'any 2008 va ser guardonada amb el premi Ayşe Zarakolu Freedom of Thought Award per part de l'Associació de Drets Humans de Turquia.